

Тетяна Зіненко

Кандидатка мистецтвознавства, доцентка Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

e-mail: tezenenko@gmail.com | orcid.org/0000-0002-0140-0802

Руслана Бородай

студентка кафедри образотворчого мистецтва Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

e-mail: ryslanaBORODAI@gmail.com | orcid.org/0009-0002-2032-8663

Tetiana Zinenko

PhD of Art Studies, Associate Professor at National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”

Ruslana Boroday

Student in the Department of Fine Arts at National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”

АБСТРАКТНИЙ ЕКСПРЕСІОНІЗМ:

ПРОЄКТИ ХУДОЖНИКА
МАКСА ВІТИКА
В СУЧАСНОМУ
УКРАЇНСЬКОМУ ПРОСТОРИ

ABSTRACT EXPRESSIONISM:

PROJECTS OF THE ARTIST
MAX VITYK
IN CONTEMPORARY
UKRAINIAN SPACE

DOI: 10.31500/2309-7752.19.2023.310659 | УДК 75.038.2Вітик(477)“20”

Анотація. Стаття досліджує виставки відомого американського художника Макса Вітика під час російсько-української війни, зокрема ті, що відбулися 2023 році у класичних університетах («Полтавська політехніка», Львівський національний університет ім. І. Франка) та художніх музеях.

Закцентовано увагу на виставках «Історія планети Земля», «Воїни світла», «Реальність і Марево» у Полтаві. Висвітлено аспекти використання сучасних подій, фахових геологічних знань та професійних напрацювань автора, його пошуків та експериментів як чинників, що роблять творчість художника унікальною. Проаналізовано значення, яке мали особливості геологічного досвіду спілкування Макса Вітика з видатними діячами сучасного американського та українського мистецтва для формування авторського стилю. Описано прийоми, які автор застосовує для створення робіт. Наведено приклади впливу творчості художника на формування нової генерації митців, що здобувають освіту в сучасних українських університетах, а також на розвиток абстрактного експресіонізму як форми сучасного мистецтва, що вимагає подальших досліджень у цій сфері.

Проведена робота розширює уявлення про характер творчості Макса Вітика, визначаючи її як приклад культурного синтезу, що поєднує багатовікову українську традицію та ментальність із сучасними творчими пошуками, розширюючи можливості сучасного мистецтва.

Ключові слова: сучасне мистецтво, абстрактний експресіонізм, Макс Вітик, мистецтво під час російсько-української війни, культурний синтез.

Abstract. The article examines the exhibitions of the famous American artist Max Vityk during the Russo-Ukrainian War, in particular those held in 2023 at universities (Poltava Polytechnic, Ivan Franko National University of Lviv) and art museums.

The study focuses on the exhibitions “History of Planet Earth,” “The Warriors of Light,” “Realities and Dreams.” It highlights such aspects as the use of modern historical events, the experience of geological knowledge and the author’s work, creative explorations and experiments as factors that make the artist’s work unique. The article analyzes the significance of the distinctive features of the author’s geological experience and communication with prominent figures of contemporary American and Ukrainian art in the country for the establishment of the visual style and structure of Max Vityk’s work. The study describes techniques used by the author to create his works and gives examples of the impact of the artist’s creativity on the development of a new generation of artists who are receiving education in modern Ukrainian universities, the development of abstract expressionism as a form of contemporary art, which requires further research in this area.

The article develops the understanding of the nature of Max Vityk’s work, defining it as a cultural synthesis that combines centuries-old tradition and modern creativity, expanding the possibilities of contemporary art.

Keywords: contemporary art, abstract expressionism, Max Vityk, Ukrainian art during the Russo-Ukrainian War, cultural synthesis.

Постановка проблеми та її актуальність. Творчість Макса Вітика, його експерименти з наповненням полотна, його зацікавленість абстрактним експресіонізмом, його свобода і щирість у підході до живопису — усе це заслуговує на глибоке дослідження. Наша стаття спрямована на аналіз конкретних проєктів Макса Вітика, що були реалізовані в умовах воєнного часу в різних містах України. Особлива увага приділена виставкам у провідних класичних університетах, зокрема у Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». У цьому контексті досліджується їх вплив на формування смаків і уподобань нової генерації української творчої і наукової еліти.

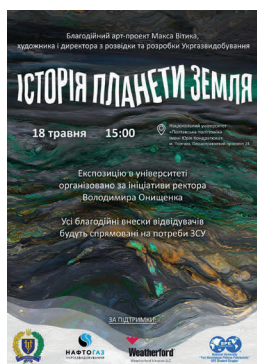
Дослідження та публікації. Дослідження абстрактного експресіонізму загалом і творчості Макса Вітика зокрема є недостатньо розробленим напрямком наукових досліджень у середовищі українського мистецтвознавства. Найбільш фундаментально творчість художника досліджують кандидатка мистецтвознавства, знана дослідниця сучасного живопису Олеся Авраменко (Київ) [1] та американська дослідниця Дженіфер Кан — докторка філософії, мистецтвознавиця, музеологиня, кураторка, стипендіатка Програми Фулбрайта, авторка статті до каталогу виставки [2]. Джерелами цієї статті стали також каталоги творів митця, інтернет-публікації про виставки, а також інтерв'ю з автором, куратором Андрієм Рибкою, відвідувачами виставок у Полтаві та Києві.

Розуміння особливостей сприйняття та впливу на глядачів абстрактного експресіонізму у творчості Макса Вітика залишається малодослідженою сферою, що потребує постійного розвитку. Перед дослідниками відкриваються невирішені питання та нові шляхи до розуміння його творчого всесвіту.

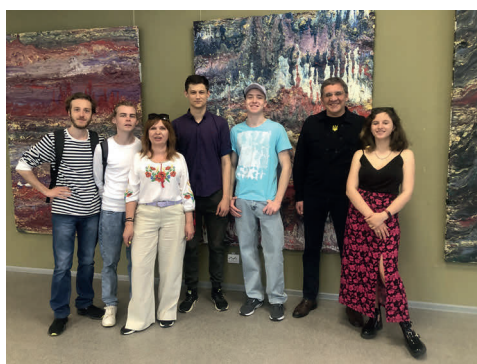
Мета статті — дослідження творчості художника Макса Вітика через призму його виставок під час війни у різних містах України. У статті прослідковується вплив абстрактного експресіонізму на глядачів і, зокрема, на студентів. Метою роботи є підкреслити важливість розуміння сучасного мистецтва з боку різних категорій глядачів та його роль у формуванні основоположних знань і художнього смаку у студентства як нового покоління української нації.

Виклад основного матеріалу. Макс Вітик — художник, відомий у світі послідовник абстрактного експресіонізму створив у 2013–2017 роках серію робіт «The Outcrops» («Відслонення»), використавши геологічний термін, що застосовується для позначення явища оголення прошарків гірських порід та їх

виходу на земну поверхню. Саме місця виходу корінних гірських порід, спричиненого різними факторами, стали джерелом натхнення для автора. «У цій серії Вітик окреслює геологічну шкалу і, використовуючи піноматеріали та емалеві фарби, змальовує мільйони років еволюції землі. Таке поєднання матеріалів створює текстури, надзвичайно подібні до утворень порід, що розтікаються масштабними полотнами. Як представник нового покоління абстракціоністів, Вітик звертається до монументального багатшарового живопису нью-йоркської школи. Його система кольорів створює символічне нашарування геологічного часу від білого кольору льодовикового періоду до синього та зеленого кольорів життя, що виникає у морі та просувається на землю. Геологічний абстрактний експресіонізм Вітика, на перший погляд, здається зовсім нефігуративним; насправді ж, «Відслонення» відтворює найреальніший з предметів, а саме — ґрунт під нашими ногами» [2]. Серія складається з 55 творів, що показують геологічну історію планети Земля. Тож не дивно, що мистецький проєкт, що був репрезентований у травні-червні 2023 року у Центрі сучасного мистецтва Полтавської політехніки мав назву «Історія планети Земля». Студентам і викладачам університету було показано 14 робіт, серед яких: «Архейський еон: від 3,8 до 2,5 мільярдів років тому»; «Гваделупська епоха пермського періоду: 271–260 мільйонів років тому»; «Хадейський еон: 4560–3800 мільйонів років тому»; «Протерозойський еон докембрійського часу: від 2500 до 542 мільйонів років тому»; «Девонський період Палеозойської ери: від 416 до 359 мільйонів років тому» та інші з такими ж специфічними і не зрозумілими вуху нефаківця термінами. Геологічна періодизація, яку візуалізує Макс Вітик, вражає. Під час виставки у Полтавській політехніці, група майбутніх геологів прийшла на лекцію з історії геології, і їхня викладачка, яка багато років навчає цьому предмету, неодноразово підкреслювала, як же правильно і точно автор передав на полотні сутність тієї чи іншої геологічної епохи. Передав кольором, фактурою, глибиною і сутністю. Як же це вдалося М. Вітику? Слід сказати, що усі, представлені на виставці твори є великими за своїми розмірами, досить важкі і приблизно одного формату 200x150 см. Автор широко застосовує емаль, поролон, монтажну піну. Використовуючи прийоми свого найвищого авторитету в сфері експресивної абстракції Джексона Полока, Макс спочатку розміщує полотно на підлозі. Потім піднімає його і стежить за тим, наскільки відповідно до творчого задуму і реальної

Іл. 1. Афіша проекту М. Вітика «Історія планети Земля». Автор афіші — студент групи 201 ФОМ Макс Чупрін. Фото: Тетяна Зіненко. Полтава, травень, 2023. Публікується вперше.

Іл. 2. Група студентів кафедри образотворчого мистецтва Національного університету імені Юрія Кондратюка разом з Максом Вітиком під час монтування виставки «Історія планети Земля». Фото: Ольга Чернега. Полтава, травень, 2023. Публікується вперше.

Іл. 3. Група студентів кафедри образотворчого мистецтва Національного університету імені Юрія Кондратюка разом під час відвідування виставки Макса Вітика «Марево та реальність» у Музеї української діаспори. Фото: Андрій Аршинник. Київ, грудень, 2023. Публікується вперше.

геологічної історії лягли фарби. І тільки в разі повного задоволення результатом — автор готує роботу до висихання.

М. Вітик неодноразово підкреслював, що так звана «геологічна серія» («The Outcrops») — це роботи, які задумувалися до їх створення, а не у процесі. Саме тому так вимогливо-перфекціоністськи він над ними працював. Загалом, звернення до геології, як до сфери свого професійного інтересу і багаторічної роботи у багатьох компаніях по усьому світу, не полишає Макса Вітика практично ніколи. Це присутньо і в роботах «арізонського циклу» та й практично в усіх творах митця.

Серед робіт на виставці у Полтавській політехніці були також два твори з серії «Лава» та «Карма» з серії «Місто гріхів».

Полтавська політехніка стала першим з класичних університетів України, де у Центрі сучасного мистецтва було презентовано мистецький проект [6–7; 9–10].

Досвід виявився наскільки вдалим, що згодом естафету Полтави перейняв Львівський університет ім. І. Франка, де також потужно прозвучала інша легендарна виставка Макса Вітика «Воїни світла» [11].

Окремо слід зазначити про особливості експонування робіт. По суті, усі мистецькі проекти Макса по-новому моделюють і перетворюють простір, надаючи звичним стінам зовсім іншого звучання. У Полтавській політехніці виставку допомагали монтувати студенти кафедри образотворчого мистецтва, які завдяки цьому додатково змогли проінятися грандіозністю задуму і відчуті особливості творчого методу митця. Згодом, коли ті ж самі студенти завітали до Києва, де у музеї української діаспори був презентований новий проект Вітика «Марево та реальність», вони вже дуже фахово обговорювали технічні

прийоми, які застосовував автор в тому чи іншому творі, скільки шарів фарби треба, щоб досягти подібного ефекту кольору та інше. Загалом, нова генерація сучасних художників, вивчаючи академічні техніки і прийоми, дедалі більше цікавиться можливостями формування власної художньої мови, впізнаваного творчого обличчя, тож близьке знайомство з автором такого рівня і його роботами слугує для них хрестоматією сучасного мистецтва.

Висновки. Починаючи від кінця XIX століття, живопис став надзвичайно різноманітним не лише в жанровому, а і в візуальному плані. Він є важливою частиною загальнолюдської культури та засобом відстоювання національної ідентичності, а художники мають змогу транслювати як традиції та цінності своєї нації і свого досвіду, так і власний художній стиль та майстерність володіння найрізноманітнішими прийомами і техніками. Сучасне мистецтво охоплює велике різноманіття стилів — від дуже деталізованих і реалістичних до мінімалістичних, абстрактних або наївних. Його жанри також необмежені і охоплюють такий самий широкий спектр, як сучасна література, музика та кінематограф. Звучання творів Макса Вітика у цьому контексті є потужним і яскравим, подібне, за влучним висловом Анатолія Криволапа до «вулкану, що вибухнув».

Література

1. Авраменко О. Спонтанний живопис Макса Вітика // Сучасне мистецтво. 2016. Вип. 12. С. 17–30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_myst_2016_12_4 (дата звернення 20.09.2023).
2. Vityk M. The outcrops: [album] / Max Vityk; [text J. Cahn]. Kyiv: Rodovid, 2017. 119 p.

3. Космолінська Н. Макс Вітик: інтерв'ю [Текст] / Н. Космолінська // AZ-ART. 2011. № 2. С. 86–90.
4. Кравченко А. Макс Витык: биография в цитатах // Антиквар. 2021. № 71. Дата оновлення 18.02.2021. URL: <https://antikvar.ua/maks-vytyk-byografyya-v-tsyтатаh/> (дата звернення 20.09.2023).
5. Макс Вітик: «Воїни світла» // Полтавський художній музей (галерея мистецтв) імені Миколи Ярошенка. Дата оновлення 24.08.2023. URL: <https://www.gallery.pl.ua/maks-vitik-vo%D1%97ni-svitla.html> (дата звернення 20.09.2023).
6. Монтажна піна та фарба: художник зі США Макс Вітик презентував у Полтавській політехніці картини, зроблені за унікальною технікою // Сайт міста Полтави. Дата оновлення 21.05.2023. URL: <https://www.0532.ua/news/3599778/montazna-pina-ta-farba-hudoznik-zi-ssa-maks-vitik-prezentuvav-u-poltavskij-politehnici-kartini-zrobleni-za-unikalnou-tehnikou> (дата звернення 20.09.2023).
7. У «Полтавській політехніці» відкрили виставку «Історія планети Земля» // IPT. Дата оновлення 19.05.2023. URL: <https://irt.pl.ua/news/30052/> (дата звернення 20.09.2023).
8. Відкрилася велика ретроспективна виставка живопису Макса Вітика // День. Дата оновлення 16.05.2023. URL: <https://m.day.kyiv.ua/news/271221-vidkrylasya-velyka-retrospektyvna-vystavka-zhyvopysu-maksa-vityka> (дата звернення 20.09.2023).
9. У Центрі сучасного мистецтва Полтавської політехніки відбувся перформанс Макса Вітика // Полтавщина. Дата оновлення 28.08.2023. URL: <https://poltava.to/project/7916/> (дата звернення 20.09.2023).
10. «Історія планети Земля»: у політехніці презентують благодійний арт-проект американсько-українського митця та геолога Макса Вітика // Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Дата оновлення 16.05.2023. URL: <https://nupp.edu.ua/news/-u-politehnitsi-prezentuyut-blagodiynyi-art-proekt-amerikansko-ukrainskogo-mittsya-maksa-vitika.html> (дата звернення 03.10.2023).
11. У Львівському національному університеті відкрили благодійну виставку Макса Вітика // Укрінформ. Дата оновлення 12.10.2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3772969-u-lvivskomu-nacionalnomu-universiteti-vidkrili-blagodijnu-vistavku-maksa-vitika.html> (дата звернення 03.10.2023).
3. Kosmolinska, N. (2011). *Maks Vityk: intervju*. AZ-ART, 2, 86–90. [in Ukrainian].
4. Kravchenko, A. (2021, February 18). Maks Vityk: biohrafia v tsytatakh [Max Vityk: Biography in Quotes]. *Antikvar*, 71. Retrieved from: <https://antikvar.ua/maks-vytyk-byografyya-v-tsyтатаh/> [in Russian].
5. Maks Vityk: «Voyny svitla» (2023, August 24). [Max Vityk: “The Warriors of Light”]. *Poltavskyy khudozhniy muzey (halereya mystetstv) imeni Mykoly Yaroshenka*. Retrieved from <https://www.gallery.pl.ua/maks-vitik-vo%D1%97ni-svitla.html> [in Ukrainian].
6. Montazhna pina ta farba: khudozhnyk zi SShA Maks Vityk prezentuvav u Poltavskii politehnitsi kartyny, zrobleni za unikalnoiu tehnikoiu (2023, May 21). [Polyurethane foam and paint: US artist Max Vityk presented his paintings made using a unique technique at Poltava Polytechnic]. *Sait mista Poltavy*. Retrieved from: <https://www.0532.ua/news/3599778/montazna-pina-ta-farba-hudoznik-zi-ssa-maks-vitik-prezentuvav-u-poltavskij-politehnici-kartini-zrobleni-za-unikalnou-tehnikou> [in Ukrainian].
7. U «Poltavskii politehnitsi» vidkryly vystavku «Istoriia planety Zemlia» (2023, May 19). [Exhibition “History of Planet Earth” was opened at Poltava Polytechnic]. *IRT*. Retrieved from: <https://irt.pl.ua/news/30052/> [in Ukrainian].
8. Vidkrylasia velyka retrospektyvna vystavka zhyvopysu Maksa Vityka (2023, May 16). [The Opening of a Large Retrospective Exhibition of Max Vityk’s Paintings]. *The Day*. Retrieved from: <https://m.day.kyiv.ua/news/271221-vidkrylasya-velyka-retrospektyvna-vystavka-zhyvopysu-maksa-vityka> [in Ukrainian].
9. U Tsentri suchasnoho mystetstva Poltavskoi politehniki vidbuvsia performans Maksa Vityka (2023, August 28). [The Center for Contemporary Art of Poltava Polytechnic hosted a performance by Max Vityk]. *Poltavshchyna*. Retrieved from: <https://poltava.to/project/7916/> [in Ukrainian].
10. «Istoriia planety Zemlia»: u politehnitsi prezentuyut blahodiinyi art-proiekt amerykansko-ukrainskoho myttsya ta heoloha Maksa Vityka (2023, May 16). [“History of Planet Earth”: A Charity Art Project by American-Ukrainian Artist and Geologist Max Vityk Is Presented at the Polytechnic]. *National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic.”* Retrieved from: <https://nupp.edu.ua/news/-u-politehnitsi-prezentuyut-blagodiynyi-art-proekt-amerikansko-ukrainskogo-mittsya-maksa-vitika.html> [in Ukrainian.]
11. U Lvivskomu natsionalnomu universyteti vidkryly blahodiinu vystavku Maksa Vityka (2023, October 12). [Max Vityk’s Charity Exhibition Opened at Lviv National University]. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3772969-u-lvivskomu-nacionalnomu-universiteti-vidkrili-blagodijnu-vistavku-maksa-vitika.html> [in Ukrainian].

References

1. Avramenko, O. (2016). Spontanni zhyvopys Maksa Vityka [Spontaneous Painting by Max Vityk]. *Suchasne mystetstvo*, 12, 17–30. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/S_myst_2016_12_4 [in Ukrainian].
2. Vityk, M. (2017). *The outcrops: album*. Text by J. Cahn. Kyiv: Rodovid.